LITTERAE

COMMUNIONIS 1/2

tijdschrift van Comunione e Liberazione

CL

5e jaargang, nummer 1/2 - juli 1997

De bijdragen in deze nieuwe 'Litterae Communionis' zijn allen uitdrukking van een ervaring van de gebeurtenis die als ze aangenomen wordt de blik op dingen en mensen verandert, de vrijheid in beweging zet en een zekerheid en vreugde geeft die voorheen onvoorstelbaar geacht werden. Deze gebeurtenis is Jezus Christus die 'doorwerkt' in een menselijke gemeenschap. Door zich werkelijk op deze gemeenschap in te laten "krijgen zelfs de kleinste dagelijkse dingen een waardigheid en een wijde horizon; ze zijn geen bron meer van verveling en verstikking en worden bovenal een vredebrengende verantwoordelijkheid", zoals de Paasposter 1997 zegt.

Wij willen de wereld zeggen dat een gelukkig en waardig leven vol tedere solidariteit en verwondering mogelijk is zonder ook maar een aspect van de werkelijkheid —hoe bitter of onbegrijpelijk ook— uit te sluiten of te vergeten. Wij willen getuigen dat een ware eenheid tussen de mensen ondanks verschillen in ras, nationaliteit, opvattingen en karakter mogelijk is. Anders zouden we ontkennen wat we van anderen gekregen hebben en nog krijgen.

De redactie

LITTERAE COMMUNIONIS

Tijdschrift van de beweging Comunione e Liberazione

5e jaargang, nummer 1/2, juli 1997

Redactieadres en administratie:
Joep van Keeken
Mininster Beversstraat 40
6042 BN Roermond
tel./fax 0475-318677

Redactie:
Loe Bongaarts,
Zr. Liesbet Buls (B),
Joep van Keeken,
Ben van de Venn

Abonnementen:
voor Nederland: *f* 20,—
over te maken op
giro 3933389 t.n.v.
J. van Keeken te
Roermond o.v.v.
'Litterae'.
Voor de abonnees in België:
400 Bfr. over te maken op
bankno. 063-0406433-38
t.n.v. M. Buls te Gent
o.v.v. 'Litterae'.

Losse nummers:
f 5,— / 80 Bfr.
(excl. porto)

'Litterae Communionis'
verschijnt viermaal per jaar

Opmaak:
Michiel Peeters

10 JAAR CL IN NEDERLAND

door JOEP VAN KEEKEN

Iemand die af en toe de *Scuola* bezoekt, vroeg mij laatst: "Wat is eigenlijk het charisma van Comunione e Liberazione?". Ik antwoordde: "Je bent nu enkele avonden bij ons geweest. Wat zou je zelf zeggen op grond van wat je gezien hebt?" Hij zei: "Wat mij vooral treft is de vriendschap die jullie onder elkaar leven".

Dit jaar viert de beweging in Nederland de tiende verjaardag van deze vriendschap. Het is werkelijk een wonder hoe mensen van zo verschillende leeftijden, karakters en achtergronden en die zo ver van elkaar vandaan wonen nog altijd trouw bijelkaar komen, of het nu is voor een maandelijkse Scuola of voor een gezamenlijke vakantie. Het is allemaal begonnen met dr. Alexander van der Does de Willebois, neuroloog in Nieuwegein en schrijver van onder andere het uitstekende cultuurfilosofische werkje "Het Vaderloze Tijdperk". Hij was in het begin van de jaren '80 tweemaal gastspreker op de Meeting in Rimini. Toen hij ernstig ziek werd en te horen kreeg dat hij nog maar enkele maanden te leven had, drong hij er op een dag in februari 1987 bij een goede kennis, Wim Peeters, op aan met hem mee te gaan naar Den Haag: daar woonden en werkten sinds kort drie Italianen, die deel uitmaakten van CL. Dat waren Natalino Dazzi, Amadeo Mini en Paolo Gerli. Wim Peeters, journalist van het *Katholiek Nieuwsblad*, de enige katholieke krant in Nederland, had op zijn beurt enkele maanden eerder in Parijs contact gehad met CL: op het Congres de la Famille was hij zeer onder de indruk geraakt van een hartelijke priester uit Rimini, don Giorgio Zannoni.

St.Martensvoeren, mei 1996

Deze eerste ontmoeting was vruchtbaar. Wim zorgde dat het Italiaans drietal een stand kreeg op een landelijke katholiekendag in Utrecht, hij bezocht zelf de Meeting en schreef er een artikel over in zijn krant. Kort na de Meeting, in september 1987, nodigden Paolo en Amadeo Wim uit voor de Scuola di Comunità (School van de Gemeenschap) in Den Haag. Ze lazen een tekst van don Giussani die hij tijdens de internationale vakantie van dat jaar had uitgesproken. Dit was het begin van de Nederlandse CL-groep. Wim zegt over deze tijd: "Wat me steeds fascineerde in de beweging was dat de in de jaren '60 ontstane breuk tussen geloof en praktijk geslaakt werd. Hier voelde ik me thuis. Op een vanzelfsprekende manier werd hier het christendom geleefd in de praktijk van alledag". Verschillende malen kwamen er uit Italië delegaties naar Nederland om een presentatie over Rimini te houden of voor een

Georges Rouault, 'De Bewaarengel'

getuigenis. Dit had tot gevolg dat meer mensen geïnteresseerd raakten, de Meeting bezochten en in 1989 zelfs naar de internationale vakantie in Corvara gingen. Sommigen namen deel aan de Exercities in Duitsland en een tweetal besloot elke week de Scuola in Keulen (Duitsland) te volgen. Ook werden er contacten gelegd met groepen in België. Ondertussen was er ook een persoon uit de kerkelijke hiërarchie geraakt door het charisma van de beweging: kardinaal Simonis was en is tot op de dag van vandaag een trouwe bezoeker van de Meeting; en vorig jaar hield hij zelfs de preek tijdens de internationale Equipe.

Naast de lectuur van de boeken van don Giussani blijkt de Meeting van zeer groot belang te zijn geweest voor de Nederlandse groep. Een typisch kenmerk van de Nederlandse 'ciellini', tot op de dag van vandaag, is dat wij *allen* reeds voordat wij CL ontmoetten overtuigde en praktiserende katholieken waren. CL betekende voor ons dan ook niet een eerste ontmoeting met de christelijke ervaring als wel een vernieuwing en een verrijking van het reeds aanwezige geloof. De ervaring in Rimini was vernieuwend en verrijkend, omdat hier mensen aanwezig waren met een engagement en hartstocht voor àlle aspecten van de realiteit —de maatschappelijke, politieke, culturele en religieuze—, met een smaak in het leven en met een oprecht verlangen de ander —gelovig of ongelovig— te ontmoeten. De Meeting was als een verfrissende wind die de clericale, spiritualistische, moralistische en protestante geurtjes in onze geloofsbeleving verdreef of in elk geval minder penetrant maakte.

Voor mij persoonlijk belangrijker was (en is) het langere of kortere verblijf van buitenlandse CL-studenten en -werkenden in Nederland. Ieder jaar was er wel iemand van wie ik kon leren. Wat mij steeds heeft getroffen is de vanzelfsprekendheid van het bijelkaar zijn. We leefden met elkaar alsof we elkaar al jaren kenden. Of we nu samen aten, een verjaardag vierden, discussieerden, een film keken, een stad of museum bezochten, spellen deden: steeds was er die merkwaardige eenheid tussen mensen die kort daarvoor totaal onbekenden voor elkaar waren. Ik heb met mensen van CL in drie dagen een grotere vertrouwdheid en vriendschap kunnen leven dan met mijn collega's op het werk in acht jaar. Dit heeft in mij een gevoel van dankbaarheid, hoe broos soms ook, doen ontstaan en een dringende vraag: wat is dit? wat behelst dit? wat zit hier achter?

En dan: de vakanties! De afgelopen jaren namen er steeds ook enkele Nederlanders deel aan vakanties in de Alpen. Elke vakantie was een happening, een feest van leven en wel zodanig dat je beseft dat het leven iets heel groots, interessants en moois is, ja een feest is. Driemaal hebben we ook in Nederland korte vakanties georganiseerd. En ofschoon het deelnemersaantal niet zoals in Italië 500 of 600, maar eerder 15 à 40 was, is gebleken dat ook in dit gesecula-riseerde, individualistische land dezelfde ervaring kan worden opgedaan, nl. dat een leven dat gemeenschappelijk geleefd wordt in het bewustzijn van Christus' aanwezigheid een feest is, zonder dat er ook maar een aspect van die vaak onbegrijpelijke werkelijkheid wordt vergeten.

Een paar jaar geleden stond er een artikel in de Italiaanse *Litterae Communionis* over de Nederlandse CL-gemeenschap, getiteld 'Il granello olandese' (de Nederlandse graankorrel). Ook nu, jaren later, zijn we nog steeds een graankorrel, maar wel een die sterker en rijper is geworden, met meer bewustzijn en verlangen en vooral dankbaar voor alles wat het door het charisma van don Giussani heeft gekregen, dankbaar om Walter Maffenini die ons als een 'bewaarengel', maar vooral als een vriend met discretie, geduld en trouw heeft begeleid. Deze tienjarige geschiedenis met elkaar, *onze* geschiedenis geeft ons hoop, dat wil zeggen: een zekerheid omtrent de toekomst, gebaseerd op een Aanwezigheid hier en nu, een Aanwezigheid die door de gezichten van zovelen tien jaar bij ons is geweest, die gewerkt heeft, werkt en zal werken. ■

ZEKER VAN DE BESTEMMING

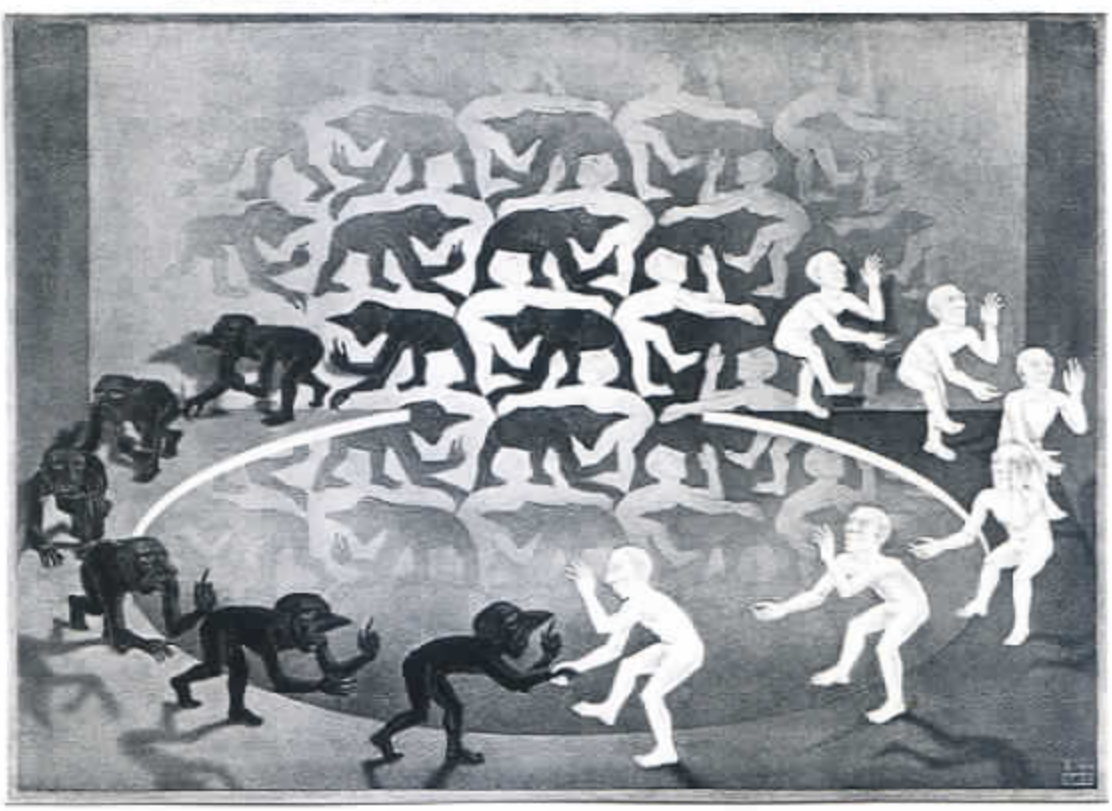
Openingsdag voor de "werkenden", 21 september 1996, in Milaan: twee getuigenissen

1. Mijn naam is Marco. Ik werk aan het Instituut voor kosmische fysica in Milaan en doe wetenschappelijk research in het domein van de kosmologie. Het doel van het onderzoek waaraan ik meewerk is de innerlijke structuur en de evolutie van de kosmos beter te leren kennen vanuit het oogpunt van de fysica. Hierin probeert men, over een tijdsspanne van miljarden jaren tot het allereerste begin van de ontstaansgeschiedenis van het heelal terug te gaan.

Reeds als kleine jongen was ik gefascineerd door de grootheid van al het bestaande. Nu is het oneindig grote mijn onderzoeksobject geworden. De waarnemingen die ik doe, de ontwikkeling van nieuwe projecten, de experimenten die men hier ten lande en in het buitenland uitvoert, dat alles brengt mee dat ik vaak op reis moet, soms voor langere tijd. Ik ben tien jaar geleden getrouwd, we hebben drie kinderen.

Nu ruim twee jaar geleden heb ik een gesprek met don Giussani aangevraagd. Het vele werk, tezamen met de talrijke opdrachten binnen de beweging, mijn verplichtingen ten aanzien van mijn gezin, de contacten met mijn vrienden, dit alles leek mij boven het hoofd te groeien. Ik wilde hem vragen, hoe ik te midden van al die dingen tot een gepast evenwicht kon komen, want ik wenste geen van allen te verwaarlozen. Zijn antwoord: "Nee, het probleem is niet dat je daarin een evenwicht moet vinden, het ligt dieper: je moet je ervan bewust worden dat je, telkens wanneer je met iets, met een of ander aspect van de werkelijkheid te maken hebt, met Christus zelf te maken hebt". Toen haalde hij een zakdoek uit zijn zak, veegde ermee over tafel en zei: "Zelfs het stof op deze tafel komt in laatste instantie van Hem".

Ik begreep niet veel van wat hij zei, maar het is mij wel altijd bijgebleven, en mettertijd werden deze woorden verrijkt door de perspectieven die de beweging ons de afgelopen jaren in verband met dit thema heeft gesuggereerd. Ik begon geleidelijk te ontdekken dat het bewustzijn dat de werkelijkheid, de hele werkelijkheid, door Hem gemaakt is, onze blik op elk ding welwillender en vaster doet zijn. Het

maakt een groot verschil uit, of men de diepte van het onmetelijke heelal met of zonder dat bewustzijn beschouwt; het maakt een groot verschil uit, of men zijn vrouw, zijn kinderen of zijn vrienden met of zonder dat bewustzijn benadert.
Vandaag is de fascinatie voor het universum, die mij als knaap soms nachtenlang wakker hield, toegenomen, en ook de aard ervan is veranderd: het gaat niet meer alleen om een verwondering of nieuwsgierigheid, maar ook om het verlangen de huidige samenhang tussen het detail —want ook de fysische kosmos is een detail— en de Bestemming te begrijpen. Vandaag trekt mijn werk mij het meeste aan vanwege die samenhang; daar ligt dan ook de voornaamste bron van mijn engagement op dat vlak. De zekerheid dat alle dingen ter wille van een goed plan zijn gewild bewerkt dat men de werkelijkheid positief kan benaderen, zonder angst, met een open blik waarin de liefde voor de waarheid het wint van het vooroordeel. Dit is de beslissende voorwaarde om wetenschappelijk onderzoek te kunnen verrichten. Ik zou willen onderstrepen dat hetgeen wij in de school van de gemeenschap leren, voor mij steeds nuttiger en beslissender wordt met het oog op de dingen die ik doe. Het is verbazingwekkend vast te stellen dat inzicht in begrippen als "rede", "werkelijkheid", "ervaring", "gebeurtenis", zoals don Giussani ze ons voorhoudt, nuttig, ja onontbeerlijk is om het verschijnsel van het wetenschappelijk onderzoek als ken-methode op de juiste manier te beschrijven. Die dingen zijn het voorwerp van een hartstochtelijke dialoog geworden met heel wat vrienden die in het onderzoekswerk betrokken zijn. Als gevolg van deze gesprekken zijn enkele collega's, onder wie John Carty (een astrofysicus van de universiteit van Chicago) met de School van de Gemeenschap begonnen.
[...] Ik heb mogen vaststellen dat op deze weg het leven steeds meer aan dichtheid wint en tegelijkertijd eenvoudiger wordt. Om verschillende redenen werden mij op professioneel vlak en ook in de beweging meer opdrachten toevertrouwd. Maar desondanks is de vrede thuis toegenomen, vooral dankzij mijn vrouw. Langzamerhand en niet zonder moeite laat men de eigen maatstaven varen, die men a priori op de dingen toepaste —bijvoorbeeld het evenwicht dat ik koste wat het kost probeerde te bereiken— en men ontwaart het begin van een ware toeneiging tot Degene die de oorsprong en het doel ervan is.

2. Ik heet Enzo en ben chirurg in een universitair ziekenhuis. Ik heb vier kinderen. Toen men mij uitnodigde om voor jullie te komen spreken, kwamen twee reacties bij mij op. In de eerste plaats is het zo dat ik, telkens wanneer men mij vraagt in het openbaar over mijn ervaring in de beweging te komen vertellen, een zekere terughoudendheid en schaamte bespeur, die mij doen aarzelen om de uitnodiging aan te nemen. Het is niet makkelijk zo openlijk te spreken over datgene waarvan men in zijn leven het meeste houdt. De beweging is alles voor mij, ik waardeer ze als het belangrijkste en meest ware voor mijn leven.
Een tweede gedachte die bij mij opkwam heeft betrekking op wat mij overkomen is doordat ik deze geschiedenis heb mogen meemaken. Wat ik ben, heb ik gekregen. Alles wat ik met betrekking tot de schoonheid van deze ervaring het mijne kan noemen, is mij geschonken en heb ik geleerd. Om de waarheid te zeggen: de beweging is letterlijk —letterlijk!— mijn redding geweest, en ze is dat nog steeds. Wie weet waar ik terecht zou zijn gekomen, als ik haar niet had ontmoet! Indien iemand mij enkele jaren geleden zou hebben voorspeld dat ik hier op een goeie dag zou staan en deze dingen zou vertellen, zou ik hem voor gek hebben verklaard.
Er zijn mij in de loop van mijn leven twee onvergetelijke ervaringen overkomen. De eerste in verband met mijn werk. Ik heb mij in de loop der jaren in Amerika, Engeland en Frankrijk in mijn vakgebied gespecialiseerd. Na mijn terugkeer uit het buitenland, ben ik hier speciale ingrepen gaan uitvoeren, waarmee ik een zekere faam verwierf. Patiënten uit heel Italië kwamen bij mij terecht, vooral ernstige gevallen die elders niet meer aanvaard werden. De mensen verwachtten heel veel van mij. Ik probeerde ze te helpen, maar veel operaties waren hoogst riskant. Vaak lukte de ingreep, andere keren niet. Zo was er een geval dat slecht afliep, en het ging juist om een patiënt die mij na aan het hart lag omdat hij de vader was van een van mijn vrienden. Dit greep me zo aan, dat ik niet meer kon slapen.
Toevallig kreeg ik don Giussani te spreken. Ik legde hem mijn probleem voor. Hij keek mij aan en gaf me een totaal onverwacht antwoord: "Enzo, je doet alsof

Christus niet bestaat, alsof alles van jou afhangt. Als je zo door gaat, zal je niet meer vrij zijn om te doen wat je te doen staat. Ik zou daar bij gelegenheid nog eens met jou over willen praten". Ik had alles, maar niet dàt antwoord verwacht, maar ik zag in dat het juist was. Later heb ik don Giussani nog eens ontmoet, en ben ik teruggekomen op wat mij bezighield. Maar omdat ik hem niet nog eens wilde storen, zei ik: "Het begint al beter te gaan; eergisteren was ik wel nog wat gespannen, maar het gaat werkelijk beter; in het ziekenhuis is er een kapel en 's ochtends loop ik er even binnen om te bidden voordat ik de operatiezaal binnenga; zo gaat het werkelijk beter". Don Giussani reageerde op een manier die indruk op mij maakte. Weer keek hij mij aan en zei: "Enzo, het is geen waarachtig gebed als het geen overgave is. Je moet leren alles te geven, je weet niet wat het is! Dat ontbreekt je: als je aan de slag gaat, de instrumenten in je hand hebt en een beslissing moet nemen, dan moet je jezelf overgeven; doe je dat niet, dan word je net zoals de anderen. En 'zoals de anderen' betekent op het einde van de maand je salaris ontvangen en zo ongestoord mogelijk leven om de wonden te vermijden die de werkelijkheid kan toebrengen aan je geest en aan je hart". Hij had gelijk. Ik weet werkelijk niet hoe hij dat wist, maar hij had gelijk. Sinds twee maanden vertelde ik aan mijn jonge assistenten: "Jongens, dat mogen wij niet doen, wij moeten een andere weg inslaan, want dat schept problemen en helpt ons niet echt". Ja, overgave is erkennen dat het Christus is die de dingen en de werkelijkheid in stand houdt —ook dat had don Giussani mij gezegd— en daarom behelst alles wat wij doen de vraag dat Hij Zich zou openbaren. Dat geeft ons zekerheid omtrent het antwoord. Christus is God en daarom antwoordt Hij zeker: zoals Hij wil, maar antwoorden doet Hij. Dit maakt ons deemoedig in onze relatie tot de werkelijkheid, zodat we in staat zijn te erkennen wat we wel en wat we niet kunnen; en wat we niet weten en niet kunnen, dat vragen we. Zo zijn we de werkelijkheid toegedaan, opmerkzaam voor ieder detail en uiterst realistisch omtrent datgene waartoe wij in staat zijn. Zo kunnen we dan ook iets wagen, iets ondernemen, dat wil zeggen, we zijn in staat om de werkelijkheid het hoofd te bieden, hoe het er ook mee gesteld is, zeker als we zijn dat de Bestemming goed is. Onze zekerheid steunt op de overtuiging dat het leven een omvattende zin heeft omdat de Bestemming, Christus, aanwezig is. [...] Zij laat ons toe dag na dag opnieuw te beginnen, evengoed na een blijde ervaring als na een ontgoocheling. De zekerheid doet niets toe of af noch aan de vreugde noch aan de ontgoocheling (maar dat geeft niet). [...] Het

leven blijft een strijd, maar in de diepte is er vrede. Ik ben nu in staat om te strijden omdat ik zeker ben waar ik terecht zal komen; de Bestemming heeft Zich al aan mij meegedeeld. Zij heeft mij bereikt en omarmd. In de wereld en in de dingen blijft zij op de wijze van een teken present, opdat ik heel mijn vrijheid en trouw op het spel zou zetten in de manier waarop ik ermee omga.

Er is nog een tweede ervaring die mijn leven heeft bepaald. Sinds enige tijd ben ik in de Beweging geëngageerd en ook mijn werk neemt veel tijd in beslag. Ik heb, met andere woorden, een druk leven. In mijn omgeving heb ik wel eens de opmerking gehoord: "Wat voor een leven heeft die? En wat doet hij met zijn gezin?". In het begin liet ik dat over mij gaan. Maar na enige tijd begon ik te twijfelen en vroeg ik me af: "Wat voor een leven leid ik eigenlijk?". Toen ik op zekere dag met don Giussani naar Bologna reed, waar hij de universiteitsstudenten van CL zou ontmoeten, informeerde hij hoe het met mij ging. "Heel goed", zei ik. "Wat is heel goed?". Ik vertelde hem toen wat de mensen zeiden en hoe zij mij aan het twijfelen hadden gebracht. Na een stilte vroeg don Giussani: "Je houdt dus van je gezin, van je kinderen?". "Ja". "Geef me eens een voorbeeld". "Een voorbeeld?". Ik weet niet hoe het bij jullie is, maar mij komen niet zomaar voorbeelden voor de geest. Maar toch vertelde ik don Giussani iets dat, naar mijn gevoel, mijn genegenheid voor mijn gezin treffend illustreerde. Ik vertelde hoe ik wegens mijn beroep of om andere redenen dikwijls laat thuiskom. Mijn vrouw is dan al naar bed en heeft de deuren van de kinderkamers op een kier gezet om te kunnen horen of er soms iemand huilt. Ik moet er dan op letten dat ik alleen in de hal het licht aan doe, want als de kinderen wakker worden zijn er problemen. Als ik dan zachtjes hun kamers passeer, zie ik de gezichtjes van mijn kinderen in het lichtschijnsel van de hal. Een aanblik die mij telkens weer ontroert. Ik weet niet hoe het bij jullie gaat, maar ik kan die aanblik niet weerstaan. Ik ga dan telkens tot bij hun bedje en streel en kus ze. Het gebeurt dan dikwijls dat er eentje wakker schiet en "Dag Papa" zegt. "Pst!, maak Mama niet wakker". Dan blijf ik een momentje bij hen en... Ik zie ze graag. Een tijdlang zweeg don Giussani. Dan zei hij : "Nee, nee, dat is niet de goede manier om van iemand te houden. Weet je wat liefhebben is? Dat je precies op het moment waarop je uit tederheid gaat doen wat je me verteld hebt —een normale menselijke opwelling— dat je dan een stap achteruitzet. Doe het en vraag je af wat er van je kinderen zal worden. Dat is de manier waarop men van iemand houdt, want het is de zin voor de bestemming die de persoon, de ander, zijn uniekheid, zijn objectiviteit bepaalt. Een mens die niet, een ogenblik lang, deze aandacht kan opbrengen, die zijn vrouw en zijn kinderen niet zo aankijkt, houdt noch van zijn vrouw noch van zijn kinderen".

Pas later zou ik de echte betekenis van dit gesprek vatten, toen don Giussani in mei van dit jaar in Chieti een naar mijn mening buitengewone lezing hield. Een fascinerende zaak werd mij op dat moment duidelijk, die hij als de ontdekking van het "jij" beschreef. "Jij —zei hij in Chieti— betekent iemand anders. Jij bent niet ik en daarom kan ik mij niet van jou bedienen en je een doel geven in functie van mijzelf. Zo ontdekt men wat achting, aanbidding en verering willen zeggen. De Bestemming, het Oneindige is dat goddelijke 'Jij', dat het menselijke 'jij' mogelijk maakt. Als ik dus 'jij' zeg op de manier die wij zojuist hebben aangegeven, dan overschrijdt de menselijke kracht het louter fysische, datgene wat zintuiglijk waargenomen kan worden: dit is een vaststelling en een omvattende ervaring, waarbinnen het fysische mee ingesloten is".

Ik concludeer. Terwijl ik jullie dit alles vertel, is het voor mij duidelijk dat een positieve hypothese in het leven ertoe leidt dat de tijd, die doorgaans synoniem staat voor verval en vernietiging, in mijn voordeel werkt. Wat ik nu ben, is werkelijk niet meer te vergelijken met wat ik voor enkele jaren was. En daarom heb ik alle redenen om het wonder van een nog grotere ommekeer te verwachten. In de fysica neemt men aan dat de horizon verandert als de waarnemer een ander standpunt inneemt. Om mijn leven met een metafoor te omschrijven, zou ik het beeld willen nemen van een luchtballon die van de grond opstijgt en steeds ruimere horizonten aan het oog onthult. Zo ontdek ik elke dag aspecten van mijn leven —zoals trouw, geduld, vriendschap— die ik mij nooit had kunnen voorstellen. Er is maar één probleem, en daarom smeek ik, dat ik de moed mag hebben om nooit meer het spoor te verlaten dat de ontmoeting met CL in mijn leven en in mijn omgeving heeft gedrukt. ■

Missie: anderen laten delen in wat jij gekregen hebt

Moskou, 29 juni 1997

Beste vrienden,
Voor jullie getuigen wat zending voor mij betekent, is niet gemakkelijk, want eerlijk gezegd heb ik er nooit op analytische wijze over nagedacht. Ik zou liever willen zeggen dat ik mijzelf als missionaris heb gezien, toen ik mensen die ik tegenkwam heb laten delen in dezelfde vreugde die ikzelf door anderen mocht smaken. Ik had liever de School van de Gemeenschap gedaan met jongeren van mijn leeftijd, maar het is een vriendin op het werk die mij gezegd heeft: "Waarom zouden we niet samenkomen in de bibliotheek (waar ik werk) om don Giussani te lezen, als dit zo belangrijk voor jou is, dat je er alles voor achtergelaten hebt om naar Rusland te komen?". En zo zijn we begonnen, eerst met ons tweeën, en stap voor stap met andere collega's en vrienden die we hebben uitgenodigd. De meeste collega's die gekomen zijn deden dat vooral uit nieuwsgierigheid: het trof hen dat men in onze beweging anders, beter en menselijker de dingen kon aanpakken en dat dit zelfs in verband stond met God. Vandaag zijn we elke dinsdag met 8 à 10 personen samen, bijna allen tussen de 40 en 60 jaar (ik noem hen vertrouwelijk mijn liefste 'baboesjka's'). Bij sommigen onder hen is het bewustzijn van een toebehoren zo sterk gegroeid, dat zij gevraagd hebben in de Fraterniteit te mogen intreden, anderen begrijpen niet goed wat wij doen en waarom wij het doen, maar in ieder geval heb ik mij nooit kunnen voorstellen dat uit het bewustzijn dat ik van mijn ontmoeting met Jezus Christus had dat kleine volk zou ontstaan, — een wat kreupel volk, maar wel een dat onderweg is.

Sinds mijn aankomst hier in Moskou, is het voor mij duidelijk geworden dat zending niet betekent uitzonderlijke dingen doen, maar zijn steentje bijdragen tot de bouw van de kathedraal, en dat onze eerste verantwoordelijkheid erin bestaat te antwoorden op de omstandigheden waarin wij geplaatst worden. Vandaag 29 juni ontvangen de vrienden van onze gemeenschap uit Vladimir (een stad 200 km van Moskou) het sacrament van het Vormsel. De gemeenschap aldaar is 4 jaar geleden ontstaan, toen pater Stefano pastoor in die parochie is geworden. Vanaf dat moment zijn we ongeveer om de 14 dagen naar Vladimir gegaan, door sneeuwstormen of onder de verschroeiende zomerzon, om er de School van de Gemeenschap te doen, soms voor 2 personen, soms voor een 10-tal, maar het belangrijkste is altijd geweest dat dit handjevol nieuwe vrienden hun ontmoeting met het christendom kon verdiepen met heel de kracht van hun rede en affectie, zoals ook wij het hebben mogen leven. Op deze dag van hun Vormsel, waarin de Kerk als het ware de weg bevestigt die hun geloofsbewustzijn heeft afgelegd, kan niemand van ons zich vrij maken om met hen feest te gaan vieren: wij zijn bezig een ander moment van dit jaareinde voor te bereiden: de zomervakantie die

volgende week begint (van 3 tot 6 juli). Ik was heel graag naar dat feest gegaan, maar ik ben er zeker van dat in Moskou blijven om de spellen voor te bereiden en het zangboek samen te stellen een daad is die niet minder missionair is dan naar Vladimir te gaan. Ik denk niet dat de zending op een of andere wijze afhankelijk is van wat ik verkies te doen of van de omstandigheden waarin ik leef, maar wel afhangt van hoe mijn vrijheid zich daarin engageert.

Zij die mij kennen, weten van mijn verstrooidheid en mijn oppervlakkigheid ten aanzien van veel dingen; ik denk niet dat daarin verbetering is gekomen, maar ik heb de personen voor ogen die mij eraan herinneren dat Jezus de zin is van alle dingen en van ieder moment: het zijn Roberto, Giovanni, Biagio, Paolo en Cristiano met wie ik leef. Het is Roberto die mij heeft doen zien hoe elk moment tot gedachtenis van de Heer en tot vraag naar zijn aanwezigheid kan worden (ik heb het opgemerkt toen ik bij hem was na een medische ingreep en hij, nog onder invloed van de narcose, aan het bidden was); het is Giovanni die mij heeft doen beseffen dat ik de aanwezigheid van Christus ben voor de mensen die ik in de metro tegenkom, hun mogelijkheid om het heil te vinden; en verder: naar Biagio kijken met zijn communicatievermogen zo kenmerkend voor de zuiderlingen doet mij, die in relaties met anderen meer afstand neem (ze noemen mij lachend "de protestante Belg"), naar diezelfde frisheid verlangen die totaal doortrokken is van de hartstocht Jezus bekend te maken. Kortom, mijn huis is de vindplaats van deze hartstocht.

Dit wens ik ook jullie van harte toe, waarbij ik herhaal dat de ervaring van de beweging die jullie in België leven, voor mij heel belangrijk is, want ik besef dat ze eveneens deel uitmaakt van mijn eigen geschiedenis.

Jean-François

Vakantie in een pionierskamp

De afgelopen zes maanden had ik het geluk in Moskou te mogen studeren. Ik heb daar kennis gemaakt met de groep van CL en de Memores Domini in Moskou (waar Jean-François deel van uitmaakt).
De gemeenschap in Moskou lijkt erg op onze CL-groep in Nederland: kleine groepjes (zo'n zes à twaalf man) die wekelijks bij elkaar komen om School van de Gemeenschap te houden, allemaal mensen van verschillende leeftijden en verschillende achtergronden.
Begin juli werd een vakantie georganiseerd voor de

gemeenschap van Moskou, Vladimir, Nizjni-Novgorod en St.Petersburg. Zo'n zestig mensen brachten samen vier dagen door in een voormalig Pionierskamp (van de communistische kinderbeweging) in de buurt van Moskou. Toevallig waren er in hetzelfde kamp nog veertig kinderen uit een weeshuis in de buurt van Moermansk. Deze kinderen vonden het fijn bij al die vrolijke mensen te zijn, deden mee met de spelen, het 'splash-voetbal', de barbecue, kwamen 's avonds CL-liedjes en Russische en Italiaanse volksliedjes meezingen en sommige wat oudere kwamen bij de School van de Gemeenschap erbij zitten.
Een flink aantal mensen kwam voor 't eerst kijken, en niemand kende iedereen — men kwam immers uit verschillende steden. Toch voelde niemand zich alleen of buitengesloten, vanwege de grote hulpvaardigheid en het feit dat iedereen open stond voor de ander — wat heel kenmerkend was voor de vakantie. Het was duidelijk dat het hier om een gemeenschap ging, mensen die zich één weten omdat ze op zoek zijn naar hetzelfde, omdat ze deel uitmaken van één universele kerk (het verschil tussen katholiek en orthodox is er bij CL helemaal niet), van één volk op weg.
De vakantie was een groot getuigenis: mensen uit zulke verschillende culturen (vijf Italianen, twee Afrikanen, Russen met allerlei achtergronden), katholieken en orthodoxen, volwassenen en kinderen, die vriendschap deelden en oprechte belangstelling hadden voor mensen die ze pas een paar dagen kenden. Ik denk dat de kinderen, die zo natuurlijk aansluiting vonden bij de volwassenen, intuïtief aanvoelden dat iets anders, groters werkzaam was in deze vakantievierende groep.

Michiel

HET TOUW VAN ODYSSEUS

DE WAARDE VAN DE WOORDEN

door EDDO RIGOTTI

Een bekende professor in de linguïstiek onderzoekt het avontuur van Odysseus die door de Sirenen wordt bekoord en vindt daarin een metafoor van het verraad van de werkelijkheid gepleegd door de moderne cultuur. De hypocrisie, de manipulatie van het ik en, tenslotte, de werkelijkheid als enige mogelijkheid van verlossing.

Vandaag meer dan ooit is het goed, ja noodzakelijk het accent te leggen op het probleem van de werkelijkheid en op de band tussen werkelijkheid en waarheid: het vormt het centrale thema van iedere serieuze culturele arbeid. Men kan slechts houden van wat er is. Ik spreek hier niet over de waarheid in abstract filosofische termen, maar over de waarheid als iets dat ons redt, als een realiteit die betrekking heeft op onze bestemming. In mijn werk —ik houd me bezig met linguïstiek— is dit thema beslissend, omdat op dit punt de moderne cultuur aggressiever en destructiever is jegens de mens. Ik wil uitleggen wat ik bedoel aan de hand van een oud verhaal dat Homerus in zijn *Odyssee* vertelt.

Odysseus en de Sirenen

Laten we eens uitgaan van een woord (ik zei al dat ik mij beroepshalve bezighoud met linguïstiek, dus met woorden): hypocrisie. In de klassieke traditie is de hypocriet de toneelspeler, de acteur, dus hij die de werkelijkheid fingeert en simuleert, —beroepsmatig wel te verstaan. Maar de hypocriet —in onze betekenis van het woord— plaatst een écht diafragma tussen zichzelf en de werkelijkheid, hij bedriegt anderen en bedriegt zichzelf. Zo opgevat vormt de hypocrisie de fundamentele categorie van een groot deel van de moderniteit, van de moderne cultuur die bewust het verraad van de werkelijkheid beraamt.

Smerig zaakje!

Welnu, Odysseus, zo vertelt Homerus in het 12e

boek van zijn Odyssee, krijgt te maken met de Sirenen. Smerig zaakje! De episode van de Sirenen vertegenwoordigt één van die momenten waarin de Griekse mens zich rekenschap geeft van het gevaar van manipulatie en bedrog. Alleen al de gestalte van de Sirenen, half vrouw en half vis, is geen grapje, maar één groot bedrog. Maar Odysseus redt zich eruit, zoals gewoonlijk, hij is de 'polyphroon', de schrandere, de schelm sluw als een slang. Hoe pakt hij het aan? Allereerst zet hij z'n zwaard in een enorme taart was en verdeelt de stukjes onder zijn kameraden met de bedoeling dat zij de was in hun oren doen. Als zij dan bij de Sirenen zullen arriveren, zullen ze geen enkel geluid horen. De kameraden moeten hem verder een ding beloven, dat zij straks moeten doen en zo gebeurt het: het schip van Odysseus vaart ter hoogte van het eiland van de Sirenen en deze beginnen te zingen. Mooi, lokkend en overhalend. De stemmen herinneren Odysseus eraan dat hij een groot en knap krijgsman is, wiens faam zich over het hele Middellandse Zeegebied heeft verbreid. De vleierij is geen spelletje: op het strand schitteren de blanke beenderen van allen die zijn bezweken voor de manipulatie van de Sirenen, arme stakkers. Maar er is een manier om zich te ontworstelen aan de manipulatie. Welke? De bemanning van Odysseus, zijn kameraden stoppen, zoals we zagen, was in hun oren om niet te kunnen horen, maar Odysseus, de held, beschermt zich op een andere manier: de kameraden binden hun meester stevig vast aan de mast. De bedoeling is dat als Odysseus, verleid door het gezang van de Sirenen, hen zal vragen hem los te maken, zodat hij zich in zee kan storten en de Sirenen bereiken, zij op hem af zullen springen en het touw desnoods tot bloedens toe aan zullen trekken. Het Griekse woord voor 'touw', 'kabel', 'band' is *'desmos'*. Het woord is verwant met 'deon', deontologie, en heeft dus met de moraal te maken. We zouden dus kunnen zeggen: "Wat ons redt van de manipulatie is de moraal". Maar wat is de moraal? Het is een krachtig touw, een band, — 'desmos'. Laten we maar denken aan alle Europese talen, romaanse, germaanse, slavische, waarin het woord 'band' duidt op het woord moraliteit [obligation; huwelijksband; verbintenis]. En wat is de band voor de slimme Odysseus? De tekst van Homerus zegt het: "Als jullie in het water springen-", waarschuwt hen de tovenares Circe, "dan zal jullie vrouw vergeefs op het strand op jullie wachten, samen met je arme kinderen". Welnu, de grote band die Odysseus redt is het toebehoren aan zijn vrouw, aan zijn kind; het is het verlangen om naar zijn vrouw terug te keren. Het toebehoren aan iemand, het van-iemand-zijn is het enige wapen tegen de manipulatie.

Precies dit is een van de grote thema's dat mij bezighoudt in mijn universitaire werk. Niet het verhaal van Odysseus op zichzelf, maar het thema van het toebehoren als authentieke en laatste verdediging tegen de manipulatie, en de band met de werkelijkheid, dat wil zeggen het aan iemand toebehoren, het van iemand zijn.

Twee feiten

In de eerste jaren van mijn werkzaamheid aan de Università Cattolica werd ik gered door twee zaken. Allereerst kwam ik in contact met een gymnasium dat gerund werd door priesters in Trento. Hier werd ik vertrouwd met het christelijke denken en daarin met een bepaald concept van de menselijke persoon waarin de rede en de vrijheid zeer belangrijk waren. Zo heb ik in de afgelopen twintig jaar bepaalde structuralistische, generativistische linguïstische theorieën en bepaalde cognitivistische hypothesen kunnen bestuderen met al de krankzinnige daaropvolgende 'ismen', zonder verstikt te zijn geraakt. Ik heb me laten leiden door een opvatting van de mens die zich niet laat reduceren tot die '-istische' schema's en die zich niet laat manipuleren door die reductionismen.

Op de tweede plaats was voor mij de ontmoeting met de studenten van de Università Cattolica en met hun vragen zeer relevant. Uit deze ontmoeting heeft zich een beweging ontwikkeld met zeer vele studenten die krachtige vragen stelden, radicaal, edelmoedig en veeleisend, ook vanuit de optiek van de logica en de redelijkheid in het argumenteren. Zij vroegen om een onderwijs dat betekenis had voor hun leven en dat zinvol was. Zij stelden zich niet tevreden met formele structuren en ik besefte hoe urgent en krachtig deze vragen waren. Vooral dit, ik geef het toe, is beslissend voor mijn werk geweest. ■

NIEMAND BRENGT IETS VOORT ALS HIJ NIET ZELF WORDT VOORTGEBRACHT

BLIJDSCHAP, VREUGDE EN STOUTMOEDIGHEID

door LUIGI GIUSSANI

De mensenwereld heeft niets anders nodig dan het *nieuwe volk*, die gemeenschap die als stroom van leven de woestijn van de wereld doorkruist. Maar dit volk en deze gemeenschap kunnen slechts gevormd worden door een profeet. Ik wil nu iets naar voren brengen dat wellicht slechts een detail schijnt.

Wat is de belangrijkste factor in het volk waartoe we geroepen zijn, in de gemeenschap waarvan we deel uitmaken, in de plaats van de profetie en de schreeuw die verkondigt dat alles God is? Wat is de ware plaats van het religieuze zintuig? De belangrijkste factor van een volk is dat wat we *autoriteit* noemen.

We moeten het beeld dat we hebben van autoriteit of van een robotachtige gids tot op de laatste steen vernietigen: het beeld van individuen opgesloten in een toren vanwaaruit ze aanwijzingen geven en het verloop van de zaken leiden. De ware autoriteit, de ware gids, is het tegenovergestelde van de macht; in hem bestaat niet eens een stipje van het woord macht. Daarom ontbreekt binnen het volk Gods totaal en op elk niveau ieder vleugje angst met betrekking tot de opvatting van wat autoriteit is. Angst hoort bij de macht en als iemand zich van de angst wil ontdoen, dan moet hij maling hebben aan de macht.

Wat behelst deze opvatting van autoriteit? De autoriteit is de plaats (ook jij bent een plaats, ook een persoon is een plaats) waar de strijd van de profetie en de verifiëring van de profetie worden geleefd; waar zich de strijd ontwikkelt om het antwoord te affirmeren dat voor de waarneming van het hart bestaat in het voorstel van Christus; waar Christus ervaren wordt als het antwoord op de behoeften van het hart.

De autoriteit is de plaats waar het religieuze zintuig transparanter en eenvoudiger is (het religieuze zintuig wordt aangereikt door de behoeften van het hart die het antwoord dat zich aandient bevestigen); daarom maakt het antwoord niet bang, het brengt veeleer vrede.
Pasolini zei ergens dat men de jongeren opvoedt met zijn 'zijn' en niet met zijn betogen. De autoriteit is de plaats waar de band tussen de behoeften van het hart en het antwoord dat door Christus gegeven wordt helderder en eenvoudiger is en een grotere vrede brengt. *De autoriteit is een zijn*, niet een bron van betogen. Ook het betoog heeft weliswaar deel aan de consistentie van het zijn, maar slechts als reflectie. Kortom, de autoriteit is een persoon aan wie men ziet dat wat Christus zegt beantwoordt aan het hart. Door zo iemand wordt het volk geleid.

Het probleem is dus het volgen. Dit wordt beter aangeduid door het woord *kindschap*: van de autoriteit is men een kind. Een kind stamt van het geslacht van zijn vader. Hij wordt gevormd door het geslacht dat van zijn vader komt. Daarom is hij geheel genomen van iets anders: de autoriteit neemt mij geheel, het is geen woord dat mij angst aanjaagt en mij laat vrezen, of dat bovenal ik zelf besluit te volgen. Hij pakt me, zoals bovenal God mij aantrekt. Het woord autoriteit -dat als synoniem het woord vaderschap zou kunnen hebben, vermogen iets voort te brengen, meedeling van het *genus*, van het geslacht, dus van de gebeurtenis waardoor mijn 'ik' wordt bekleed en in deze relatie veranderd wordt — wordt gevolgd door het woord vrijheid, de autoriteit brengt vrijheid voort: kind-zijn is vrijheid.

Het Evangelie zegt het op verschillende plaatsen. Bijvoorbeeld: "Zeg me eens —zegt Jezus tegen Petrus— moet de zoon van de koning belasting betalen aan de koning? Nee, dat moeten de slaven doen, want wat van de vader is, is van de zoon".

Van deze aard is dus de autoriteit. Het wordt werkelijk als zodanig ervaren, als het mijn *vrijheid*, mijn bewustzijn en mijn persoonlijke verantwoordelijkheid in beweging brengt.

Toen Jezus zich tot hen wendde en zei: "Wie zeggen jullie dat ik ben?" en toen Petrus antwoordde: "U bent de Christus, de zoon van de levende God", bracht de vraag van Christus Petrus van een logica van vriend-zijn (eerst was hij een vriend, een kennis) naar een persoonlijke verantwoordelijkheid, naar een houding van persoonlijke verantwoordelijkheid. Het was met zijn verantwoordelijkheid dat hij zei: "U bent de Christus, de zoon van de levende God". De vriendschap die hij op dat moment met Christus had werd onverwachts verlicht door het bewustzijn en de verantwoordelijkheid die deze vriendschap tot uitdrukking brachten.

Er bestaat geen relatie met een autoriteit als men niet merkt dat zijn eigen vrijheid niet uitmondt in een persoonlijk bewustzijn en in een persoonlijke verantwoordelijkheid.
Als de autoriteit op deze wijze dus bron van vrijheid is, dan wordt hij ook plaats van bemoediging en laat hij heel de gemeenschap, heel het volk, plaats van bemoediging worden. In welke zin? Plaats van *bemoediging*: als ik iemand zie in wie Christus heeft overwonnen, overwint hij, overtuigt hij en verandert hij en toont hij hoezeer hij beantwoordt aan de behoefte van het hart; als iemand mij dat meedeelt, als ik bij het zien van zo iemand begrijp dat dit zich in hem voltrekt, dan begin ik te begrijpen dat dit zich ook in de gemeenschap voltrekt. Dus wie ik ook ben, in welke gemoedstoestand ik mij ook bevind, of ik nu weinig of veel stappen voorwaarts heb gedaan, ik ben als het ware vervuld van bemoediging: "Uw voorschriften zijn een bron van vreugde en bemoediging", omdat Christus overwint.

Wat wil dat zeggen "Christus overwint"? *Dat Christus tot aan de oever van de verschijningsvormen laat zien dat hij beantwoordt aan de behoeften van het hart, op een profetische wijze.* Zo zal het ook met mij gebeuren. Het lijkt onmogelijk; ook voor hem, die nu een autoriteit is, was het onmogelijk en nu is het mogelijk voor hem, is het werkelijkheid geworden. Christus overwint.

De autoriteit is dus plaats van het vaderschap waar het nieuwe leven, waarin Christus beantwoordt aan het hart en waarvoor de mens is gemaakt, transparanter en helderder is. Dat is de echte autoriteit. Het vrouwtje dat een muntstuk op het bordje in de tempel legt kan meer een autoriteit zijn dan zelfs het hoofd van de Farizeeën. Deze vaderlijke, voortbrengende autoriteit manifesteert zich in de ervaring van een grotere vrijheid, persoonlijk bewustzijn en persoonlijk antwoord, en wel zo dat ook als iedereen weg zou gaan en hem zou verraden, ik 'ja' tegen jou zeg, o Christus. Daarom is de autoriteit de plaats van de bemoediging, waar men ziet dat Christus overwint. Zo *vervult de autoriteit zijn ware taak*: hij verheft het volk, omdat hij anderen tot het inzicht brengt dat heel het volk, heel de gemeenschap de plaats is waar Christus overwint.

Dan is nog het volgende bij me opgekomen. Het is niet zo maar iets, maar het is dè zaak waarom het draait, zoals het zwaard dat in het hart van steen binnendringt — om met Miguel Mañara te spreken. Men kan geen leider of verantwoordelijke zijn zonder zelf iemand als vader te hebben. Men kan geen vader zijn, men kan geen verwekker zijn als men zelf niemand als vader heeft. Niet: als "men niet iemand heeft gehad", maar: als "men niet iemand hééft" als vader. Want als men niemand als vader heeft, dan betekent dit dat het niet gaat om een gebeurtenis, dan is er geen sprake van een ontmoeting en niet van een verwekken of voortbrengen. *Het voortbrengen is een handeling die hier-en-nu plaatsvindt.*

De geordende houding tegenover de ander is een voortdurend aspect, maar het verwezenlijken van het vaderschap als inhoud van de voortdurend geordende houding is iets wat hier en nu aanwezig is. Het hebben van een vader is een voortdurende houding omdat het deelheeft aan iemands eigen geschiedenis. Als ik in 1954 niet naar het lyceum Berchet maar naar een andere school zou zijn gegaan, dan zou het een heel andere zaak zijn geworden. De geordende houding blijft, maar het voortbrengen —en dit is het interessante aspect van het vaderschap— is aanwezigheid, is iets dat aanwezig is. Daarom kan men niets voortbrengen, als men zelf geen vader heeft, in de mate dat men geen vader heeft, in die mate wordt men niet voortgebracht.

Het grootste offer dat er bestaat is zijn eigen leven te geven voor het werk van een ander, van de Ander. Dit is een vertaling van wat sint Paulus over Christus zegt die

zijn leven heeft gegeven voor het werk van de Vader: dit heet *gehoorzaamheid*.
Het werk van een ander, juist in die mate dat hij deel heeft aan de stroom van de geschiedenis, is het werk van God. *Men geeft dus aan God heel zijn leven, maar men geeft dit door het aan een persoon te geven*. Wie meevocht in de veldslag onder Wenen voor Sobiesky, gaf zijn leven voor Sobiesky, ook al heeft hij het gegeven voor de westerse beschaving of voor de Kerk van God.
Iemand die geen vader heeft is 'affectief gehandicapt'. En iemand die affectief gehandicapt is heeft misschien wel een vader gehad, maar heeft hem nu niet. Het persoonlijk vaderschap, het vaderschap brengt het 'ik' voort; de autoriteit brengt het handelen van het 'ik' voort, niet het 'ik' op zichzelf, maar het handelen van het 'ik'.

Een vader hebben betekent:

1. *zich gewaardeerd weten*. Zich nu gewaardeerd, geacht weten, nu, nu, *nu*. Iemand die gewaardeerd was en zich nu niet meer gewaardeerd voelt, zich op een bepaald moment niet meer geacht voelt, verliest het vaderschap dat hem voortbrengt. Maar om zich gewaardeerd te voelen, ook als het lijkt dat de achting van voorheen er nu niet meer is, moet iemand zich offeren —begrijp je me?—, zich verliezen. Zich gewaardeerd voelen.

2. *de wil om afhankelijk te zijn*, de toegenegenheid als afhankelijkheid. Wil om afhankelijk te zijn.

3. *de gehoorzaamheid als vorm van de creativeit van het 'ik'*. Bij iemand kan een genialere creatieve vorm van handelen opkomen. Maar hij moet toch als creatieve vorm van zijn handelen die van de vader nemen. Het anders-zijn van de laatste zal zo niet alleen niet verloren gaan, maar zal in de eigen vorm doorwerken en constructief zijn. Maar dit kost eerder twee jaar dan twee maanden. Alles wat de geschiedenis opbouwt heeft deze eenheid. Alles wat de menselijke geschiedenis vormt heeft deze eenheid.

Inderdaad onze realiteit wordt gemaakt, ze is niet al gemaakt. Ze is niet al gemaakt door deze of gene; men maakt haar door mede-verantwoordelijkheid, het is een mede-verantwoordelijkheid. [=samen antwoorden op de vorm van de vader, red.]

Als een vader twee, drie, vier, vijf, zes, tien kinderen heeft..., dan zijn allen mede-verantwoordelijk, omdat de onderneming een enkele is. Hier gaat het om een unieke onderneming en dit is onze wijze om deel te hebben aan de unieke onderneming die het *opus Dei* is. Dankzij God in handen van Christus! In feite moeten we alles wat ik hier zeg op analoge wijze zeggen van onze relatie met Christus. Als je dat wat wij zeggen toepast op de relatie met Christus moet je herhalen wat wij hebben gezegd.

Ik wilde met het bovenstaande benadrukken dat *niemand iets voortbrengt, als hij niet zelf wordt voortgebracht*. Niet: "als hij niet *is* voortgebracht", maar: "als hij niet *wordt* voortgebracht". Deze opvatting van het vaderschap is de opvatting die het meest wordt bestreden door heel de verlichtingscultuur, die stamt uit de renaissance en de post-renaissance; dit is het domein waarop het religieuze zintuig zich beweegt. Daarom is het het domein waarop elke opbouw van de nieuwheid van de wereld zich afspeelt. Wat ik gezegd heb kunnen jullie ook vinden in het Evangelie, de analogie van wat ik gezegd heb kunnen jullie, pagina na pagina, vinden in het Evangelie.

Van de drie genoemde punten is de eerste het moeilijkste: het gewaardeerd zijn. Want hier sluipt vaak de valse nederigheid binnen, of ook het "maar hij begrijpt mij niet". Hierna is het derde punt het moeilijkst: de gehoorzaamheid, je handelen vormgeven in overeenstemming met een creatieve kracht die anders is. De blijdschap wordt uit deze drie zaken geboren, of beter: de *blijdschap* wordt uit de eerste geboren, het gewaardeerd zijn, terwijl uit de tweede de *vreugde* voortkomt, en uit de derde de *stoutmoedigheid*. ■

GEEN IDEE, MAAR EEN MENSELIJK GEZICHT

In december vorig jaar vonden te Rimini de jaarlijkse exercities voor de studenten van Comunione e Li-berazione plaats. We publiceren een brief die een niet gelovige Nederlander, die voor de eerste keer in Rimini was, aan don Pino schreef en ook diens antwoord, gegeven tijdens de afsluitende bijeenkomst met negenduizend jongeren.

"Ik ben hier voor de eerste keer en ik ben alleen maar gekomen omdat Lucy mij zei dat deze exercities belangrijk voor mij konden zijn. Ik ben nog nooit gelovig geweest en gedachten over Jezus Christus en de christelijke God hebben nooit een belangrijke rol gespeeld in mijn leven. Desondanks voel ik intens de alomtegenwoordige aanwezigheid van het mysterie in mij en in alles wat mij omringt. Ik stel al deze vragen in mijn blijkbaar eindeloze zoektocht naar antwoorden. Dit is de eerste keer in mijn leven dat ik deze belangrijke vragen heb gedeeld met zovele personen. Dit kan ik niet ontkennen. Vijf maanden geleden was ik bijna dood gebleven bij een ongeluk. Ik heb mijn dood in het gezicht gezien (en ook die van anderen) en thans zijn mijn vragen dringender geworden. Mijn waarden en mijn gevoelens zijn veranderd en de wijze waarop ik voorheen leefde is me niet meer voldoende.

Deze ontmoeting is vol van een nieuwe, fascinerende ervaring. Ik heb jouw oordeel over menselijkheid, de moraliteit en het mysterie zeer gewaardeerd. Het is niet nodig christen te zijn om aan te voelen en te begrijpen dat wat jij zei waar is. Veel van deze dingen zijn nieuw voor mij, daarom kan ik helaas geen diepgaande vraag stellen. Mijn vraag is: waarom moeten we de idee van de menselijkheid, de moraliteit en het mysterie koppelen aan God en Jezus Christus? Waarom is deze personificatie nodig?"

Bas

"Juist omdat jij, zoals je zelf gezegd hebt, de vragen die een deel van jezelf vormen intens voelt. En hoe meer een mens de ervaring opdoet van zijn grenzen of van de laatste grens, die je dicht genaderd was —de grens van de dood—, des te meer dringen de vragen zich op. Door deze mysterieuze drempel aan te raken wordt de vraag naar geluk, goedheid, schoonheid, waarheid intenser. Het is waar, dat is het wat jij en ik en wij allen hier gemeenschappelijk hebben: nl. dit brandend verlangen, deze honger en deze dorst naar een betekenis, naar iets dat niet eindigt en waarop iemand kan zeggen: voor altijd, voor altijd loont het de moeite, is het de moeite waard om naar Nederland terug te keren, is het de moeite waard de studie te hervatten, te werken en aan zijn eigen bestemming te denken (of ik een gezin wil stichten of niet, of ik kinderen wil). Het is de moeite waard.

Kijk, niet wij zijn het die een verbinding tot stand moeten brengen. Want dit is al gebeurd: datgene waarnaar de mens verlangt, datgene waarnaar jij verlangt is datgene waarvan je een intuïtie had toen Lucy jou uitnodigde: een gezicht kunnen geven aan deze vraag. Maar de mens is daartoe niet in staat. Er is een grens die ieder van ons op mysterieuze wijze, maar reëel waarneemt. Alleen op eigen kracht ben ik niet in staat een definitief antwoord te geven. Ik kan me nog zoveel beelden, verwachtingen en ambities creëeren, maar ze kunnen de tijd die voorbij gaat niet weerstaan, noch de omstandigheden, noch de dingen die gebeuren. "Maar wat kan ik doen, Heer, als U niet naar mij toekomt met de gebruikelijke onuitsprekelijke hoffelijkheid?", schreef Michelangelo in zijn 'Rime'. Zoals jij Lucy hebt ontmoet, zo hebben die twee -Johannes en Andreas die ochtend een menselijke aanwezigheid ontmoet, ze hebben een man onmtoet die tegen hen zei: Ik ben de weg naar het geluk, naar de waarheid, naar de schoonheid. Ik ben die waarheid, ik ben de betekenis van het leven". Onze beweging is op deze wijze ontstaan; in het seminarie deed don Giussani deze intuïtie op toen hij zijn leraar don Corti de eerste bladzijde van het Johannesevangelie hoorde uitleggen: "Het Woord is vlees geworden" wil zeggen dat de schoonheid, de waarheid, de gerechtigheid, de goedheid geen idee, denkbeeld of inspiratie zijn gebleven. Ze zijn een mens geworden, een menselijke aanwezigheid, een menselijk gezicht in tijd en ruimte. Want er is ten diepste niets eenvoudigers en niets dat meer recht doet aan jouw verstand (opgevat als behoefte naar een volledig open-zijn voor de werkelijkheid) en aan jouw vrijheid, die gemaakt is om een aanwezigheid aan te hangen en niet een idee. Christus vraagt ons niet om iets af te wijzen van onze menselijkheid, maar neemt de schreeuw, die wij in feite zijn, op en zegt tegen je: "Volg mij, blijf bij me, kom en zie".

Ik vraag je maar één ding, Bas: kom en zie. Dat voorgevoel van waarheid dat jij deze dagen ervaren hebt vraagt slechts iets eenvoudigs: nl. volgen, achter ons aangaan en blijven kijken naar datgene wat je even gezien hebt".

don Pino

LUDWIG VON BEETHOVEN: CONCERT VOOR VIOOL EN ORKEST, OPUS 61

door LUIGI GIUSSANI

"Weten jullie dat in dit concert een bijzondere gebeurtenis voor mij schuilt? In de periode dat ik in de eerste klas van het lyceum les gaf, vertrok ik eens van huis naar Berchet (de naam van het lyceum, red.) —ik wilde de leerlingen het bestaan van God duidelijk maken— met een platenspeler onder mijn arm —toentertijd waren het nog niet van die kleine, het waren van die hele grote met een hoorn—, ik sleepte dus die grammofoon met me mee en liet in de klas Chopin en Beethoven horen. Een van de eerste grammofoonplaten die ik liet horen was dit concert van Beethoven. Ik liet het de leerlingen horen om aan te tonen dat, wanneer een muzikaal genie of welke artiest dan ook de intuïtie van iets moois heeft, een mooie melodie, het onvermijdelijk is dat hij het herhaalt. En deze mooie melodie wordt als een *refrein*, als het steeds terugkerend thema van heel het stuk; het is onmogelijk dat het niet terugkeert, ja dat het al terugkerend niet het hoofdthema van het stuk bepaalt. Zo kwam ik bijvoorbeeld ook met Chopin aanzetten en vatte heel het schema van de 'Wals van het Afscheid' samen.

In dit vioolconcert van Beethoven vergeleek ik het refrein met de *gemeenschap*. Het hele orkest begint te spelen en wel steeds dezelfde melodie. Vervolgens hoor je driemaal de viool. Deze vertegenwoordigt het *alleen-zijn, het individu*, dat op de vlucht slaat, op weg naar zijn bestemming, totdat hij, vermoeid, wordt teruggepakt door de thema-melodie van het hele orkest (dat het stuk ook beëindigt). Toen we dit stuk nu beluisterd hadden in het lokaal van klas 1E waar absolute stilte heerste, barstte onverwachts een meisje op de eerste bank, rechts, Milena di Gioia geheten, —ik herinner me haar nog—, in een hevige huilbui uit, die ik maar niet kon afremmen. Ik liet haar even begaan en vervolgens zei ik: "Nu begrijpt men goed het verschil dat er bestaat tussen de ene ziel en de andere ziel, tussen de ene sensibiliteit en de andere sensibiliteit, tussen het ene hart en het andere hart"; die anderen zouden zeker niet gehuild hebben. Sindsdien is dit stuk van Beethoven voor mij van betekenis geworden.

Dit hevige verlangen dat door het hoofdthema wordt opgewekt —een dusdanig verlangen dat een sensibiliteit als die van Milena haar in huilen heeft doen uitbarsten— dit hevige verlangen is het voorbeeld van de verwachting van God, die de mens in zich draagt." ■

(Luigi Giussani, in: 'Si può vivere così?', p. 250-51)

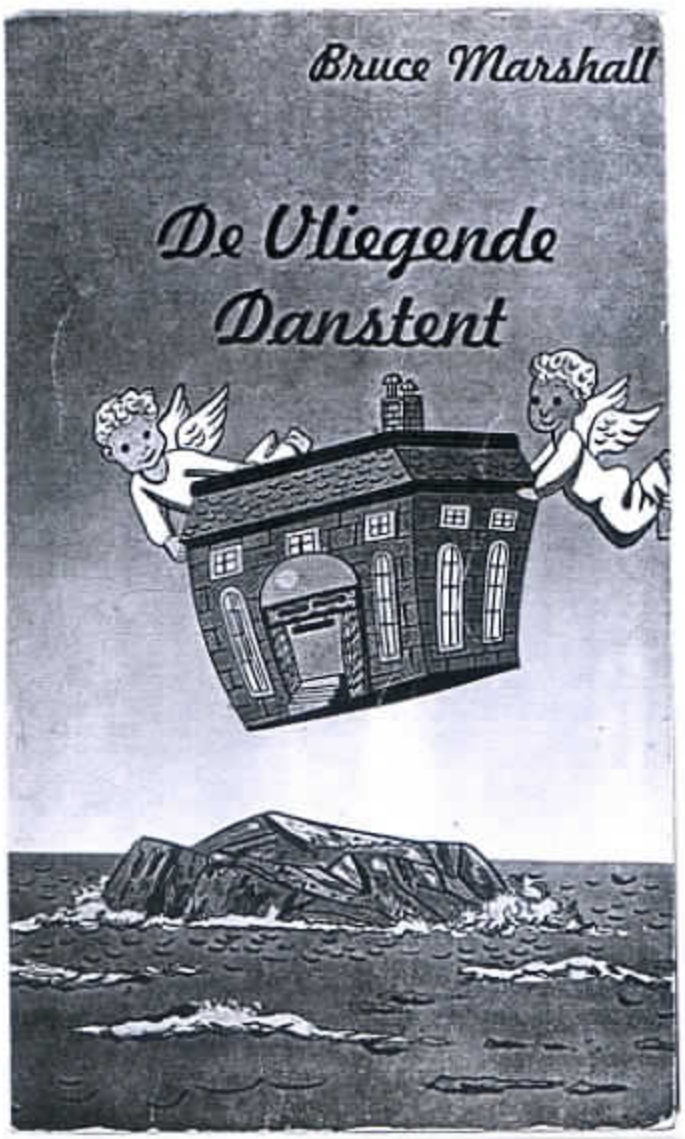
Beethoven, Violinkonzert, Romanzen 1 & 2, Frank Peter Zimmermann (viool) met het English Chamber Orchestra o.l.v. Jeffrey Tate, 1988 EMI Electrola.

TIJD VAN WONDEREN

door ALBERTO SAVORANA

In een tijd van algeheel verval, die niet meer ontvankelijk lijkt voor het christendom blijft in de mens alleen nog deze werkelijkheid over: de verwachting van het hart, verward en onzeker. Men moet zich dan wenden naar het begin van de Kerk, toen de christelijke gebeurtenis zich aan de mensen meedeelde als een realiteit vol van een positieve belofte. En net zoals tweeduizend jaar geleden heeft de verrijzenis van het christendom een groots instrument om zich te tonen: het wonder, d.w.z. een gebeurtenis die onverbiddelijk naar God verwijst, een verschijnsel dat noopt om aan God te denken. Het is de ervaring van eenvoudige zielen, en ook van de getuigen van "Father Malachy's Miracle", het wonder van pater Malachy, de roman van Bruce Marshall (Ned. vertaling: "De vliegende danstent").

Pater Malachy, een sympathieke, eenvoudige benedictijner monnik, komt de goede God storen met de vraag of hij een wonder mag doen. Hij wil namelijk de decadente dansgelegenheid "Tuin van Eden", compleet met gasten en ballerina's, vanuit het centrum van Edinburgh naar een rosteilandje in zee verplaatsen. Doel van de pater is het geloof weer terug te brengen in Edinburgh. Realistisch en met milde humor ontmaskert Marshall door middel van ironische paradoxen het failliet van de menselijke rede waar die a priori en naar eigen maatstaven wil afbakenen wat mogelijk is en wat werkelijkheid is.

Geboren te Edinburgh in 1899 verliet Bruce Marshall de Presbyteriaanse Kerk op 19-jarige leeftijd. Hij werd een strijdbaar katholiek, maakte vele reizen en schreef talrijke romans waaronder "To every Man a Penny" (Ned. vert.: De werkers van het elfde uur), "All glorious within", "The Red Danube", "Only fade away". Uit zijn boeken spreekt een groot realisme en een diepe medelijdende solidariteit met de stakkers van mensen die we nou eenmaal zijn. Tegelijkertijd is het de bijzondere gave van Bruce Marshall om met veel aandoenlijke humor het menselijk reilen en zeilen te beschrijven.

Bruce Marshall, "De vliegende danstent", Prismaboeken, Het Spectrum, Utrecht. (alleen nog antiquarisch verkrijgbaar)

HOY ARRIESGARÉ

Hoy arriesgaré
(Designio)

El drama de la existencia
busca encontrar su verdad,
quiere ocultar su Presencia,
su Encarnación olvidar.

Mi voluntad luchará
por mantener su justicia,
mi vida es su pertenencia,
nada me lo impedirá.

Hoy cantaré, cantaré mi vida o mi muerte.

Hoy arriesgaré, arriesgaré toda mi suerte.

Hoy cantaré, cantaré mi vida o mi muerte.

Hoy annunciaré, annunciaré
que El sigue presente.

He conocido la fuente
que salva al hombre del mal,
en mi carne es grito fuerte
y en mi sangre tempestad.

Mi nueva ley es la historia
que me ha tocado seguir,
grande es su misericordia
aunque no lo merecí.

Hoy cantaré ...

Vandaag zal ik riskeren

Het drama van het leven
tracht zijn waarheid te ontmoeten,
maar het wil zijn Aanwezigheid verbergen
en zijn Vleeswording vergeten.

Mijn wil zal strijden
om zijn gerechtigheid te behouden.
Mijn leven is toebehoren aan hem,
niets zal me daaraan hinderen.

Vandaag zal ik zingen, zal ik mijn leven of mijn dood bezingen.

Vandaag zal ik riskeren, zal ik heel mijn lot riskeren.

Vandaag zal ik zingen, zal ik mijn leven of mijn dood bezingen.

Vandaag zal ik verkondigen dat Hij aanwezig blijft.

Ik heb de bron leren kennen,
die de mens redt van het kwaad.
In mijn vlees zit een luide schreeuw
en in mijn bloed een storm.

Mijn nieuwe wet is de geschiedenis,
die mij geraakt heeft en die ik nu volg.
Groot is zijn barmhartigheid,
ook al verdien ik die niet.

Vandaag zal ik zingen...

"IN MANIBUS NOSTRIS SUNT CODICES, IN OCULIS NOSTRIS FACTA"

(In onze handen hebben we de geschriften, voor onze ogen de feiten)

ST. AUGUSTINUS